

Naar archief

UIT: NN #166 van 22 juli 1994

Inzagerecht BVD-Archief Lijkt Dichterbij

Nadat de Raad van State decennia lang de Binnenlandse Veiligheidsdienst (BVD) gesteund heeft in het gesloten houden van haar inlichtingendossiers, is de Raad nu - met de uitspraken in de zaken Van Baggum en Valkenier - een andere route opgegaan. Aan de vooravond van een vernietigingsoperatie lijken inzagerechten voor burgers dichterbij te komen. Het BVD-archief moet open, want vuile was gooï je toch niet weg?

Op 13 december 1990 wees de minister van Binnenlandse Zaken een inzageverzoek van de Nijmegenaar Bert van Baggum af. Van Baggum, mede-oprichter van de anti-kernenergiebeweging 'Stop Dodewaard', wilde zijn BVD-dossier zien. Een maand voor de afwijzing door de minister had het hoofd van de Binnenlandse Veiligheidsdienst in een televisie-interview bekend gemaakt dat de dienst over enkele honderdduizenden dossiers van burgers beschikt. Hij zei in dat interview bovendien dat zijn dienst van plan was grote delen van dat archief te vernietigen.

In veel landen zijn de inzagerechten voor burgers en onderzoeken vele malen ruimer dan in Nederland. In Nederland lijkt men de controverserale altijd minder op te zoeken en bedekt men tegenstellingen en zgn. 'schandalen' liever met de mantel der liefde. Indien in Nederland in het parlement of door burgers opheldering wordt gevraagd naar aanleiding van een dubieuze of door de burger ongewenste BVD-actie doet de minister er het zwijgen toe. Argument: de veiligheid van de staat. Verstrekking van gegevens, zo redeneren dienst en ministerie, kan zicht geven op de werkwijze, actuele informatiepositie of bronnen van de BVD. Het betreft een standaardformulering waarmee de BVD haar (vuile) was tot op heden heeft binnengehouden.

De Raad van State heeft hier altijd vrolijk aan meegedaan. Die Raad heeft recent nog bevestigd dat inzage door de geregistreerde niet noodzakelijk is voor de werkzaamheid van de BVD (de enige grond waarop de Wet op de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten, WIV, inzage toestaat) en dus achterwege moet blijven. In 1987 stelde de Raad nog dat ook de mededeling óf er een dossier over iemand bestaat de veiligheid van de Staat kan schaden.

Rechten van de Mens

De basis onder de speurwerkzaamheden door de BVD wordt gevormd door de Wet op de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten. Deze wet geeft in artikel 8 een zeer brede taakomschrijving van de BVD. Artikel 16 van de WIV handelt over de gegevensverzameling door de BVD en de verstrekking van die gegevens aan derden. De geregistreerde en in geval van een inzageverzoek dus belanghebbende wordt niet genoemd. De op grond van het bepaalde in de WIV vastgestelde Privacyregeling BVD noemt de geregistreerde wel: de geregistreerde heeft volgens de regeling geen inzagerecht.

Wat nieuw is, is dat de Raad van State de WIV in de jongste uitspraken uitgebreid aan het Europees Verdrag tot bescherming van de Rechten van de Mens en de Fundamentele Vrijheden (EVRM) toetst. In Europese rechtspraak is vastgesteld dat naspeuringen op basis van de WIV in strijd zijn met dat verdrag.

Om kort te gaan stelt de Raad van State dat ondermeer artikel 16 van de WIV in strijd is met de artikelen 8 (recht op privacy) en 13 (recht op onafhankelijke rechter) van het EVRM. Zij laat artikel 16 van de WIV dan ook buiten toepassing en gaat verder met toetsing van de afwijzing van het inzageverzoek aan de - na de WIV eerstvolgende van toepassing zijnde - Wet Openbaarheid van Bestuur (WOB). De WOB geeft burgers de mogelijkheid gegevens op te vragen bij de overheid. De WOB kent ondermeer de uitzondering, dat als het verstrekken van informatie de veiligheid van de Staat schaadt deze achterwege blijft.

Eén van de standaardgronden waarop de BVD en het ministerie zich plegen te beroepen. Het beroep op deze uitzonderingsgrond is in 1988 door de Raad van State aanvaard. In de nieuwe uitspraak in de zaken Van Baggum en Valkenier perkt de Raad deze aanvaarding echter in. Dit doet ze overigens onder verwijzing naar jurisprudentie van het EHRM, overigens van voor haar eigen uitspraak uit 1988. De conclusie voor de Raad van State is dat de minister niet kan volstaan met een algemene verwijzing naar het staatsbelang bij de afwijzing van inzageverzoeken. De minister dient volgens de Raad ieder afzonderlijk geval te toetsen en vast te stellen of in zo'n geval de veiligheid van de Staat zich verzet tegen openbaarmaking.

In de zaak van Van Baggum stelt de Raad vervolgens dat gezien het tijdsbestek tussen de activiteiten van Van Baggum in de anti-kernenergiebeweging en het inzageverzoek, moeilijk sprake kan zijn van schade voor staatsbelangen in geval van openbaarmaking. In de zaak Valkenier heeft de minister zelf in een eerder stadium aangegeven dat de BVD zich onnodig heeft bezig gehouden met de man. Hij vond samen met een vriend op het strand van Huisduinen een logboek dat afkomstig was van een Sovjet-onderzeeër. Via het reddingsmuseum

is het logboek waarschijnlijk bij de inlichtingendienst beland. Valkenier kreeg de indruk dat rare verhalen over hem de ronde deden. Later bleek dat de Plaatselijke Inlichtingendienst een onderzoek naar hem gestart had. Volgens de Raad is het moeilijk in te zien waarom inzage in zijn geval de veiligheid van de Staat zou schaden.

Afloopbericht

Opmerkelijk in het nieuwe oordeel van de Raad is dat de BVD na afronding van een onderzoek de betrokkene op de hoogte dient te stellen van het feit dat een onderzoek gelopen heeft. Dit hoeft alleen niet als het doel van dat onderzoek zich niet verdraagt met die mededeling. Hier stelt de Raad het geven van een afloopbericht als noodzakelijk voor voldoening aan het vereiste voor een effectieve controle.

De uitspraak van de Raad van State zou in praktijk moeten inhouden dat die mensen waarvan het niet redelijk is dat de BVD zich er ooit mee bezig gehouden heeft inzage zouden moeten krijgen in hun dossier (als Valkenier). Dat zijn er erg veel. Probleem is echter dat veel mensen niet eens weten of vermoeden dat de BVD ze bespied heeft. Bovendien geeft de Raad van State aan dat ook die mensen inzage zouden moeten krijgen waarvan duidelijk is dat tussen de tijd waarin ze voor de BVD 'interessant' waren en het moment van inzageverzoek meer dan 15 jaar verstreken is (Van Baggum).

Of een termijn van bijvoorbeeld 5 of 10 jaar ook recht op inzage zou moeten geven, moet blijken uit nieuwe verzoeken. In geval van inzageverzoeken door mensen die op dit moment nog 'interessant' zijn voor de BVD zal dat de motivatie moeten zijn waarom inzage geweigerd wordt. Zo snel een onderzoek naar iemand stopt dan zal deze persoon daar een bericht van moeten krijgen. Iets wat de BVD ongetwijfeld aan zijn laars zal lappen.

De vraag is natuurlijk nog wat ze op het ministerie en bij de BVD aan het doen zijn. In de zaken Van Baggum en Valkenier moet de minister een nieuwe beslissing gaan nemen. De Raad van State laat niet veel ruimte voor een andere beslissing dan inzage! De minister heeft echter in een brief aan de Tweede Kamer al laten weten niet veel op te hebben met deze uitleg van de uitspraak van de Raad. Zij wil sowieso andere en nieuwe verzoeken toetsen aan nieuwe regelgeving die men aan het ontwikkelen is.

Tijdens een hoorzitting van de Vereniging Steunpunt Inzage PID-Nijmegen op 3 juni jl. meldde de aanwezige vertegenwoordiger van de BVD dat indien de verzoekers gelijk zouden krijgen bij de rechter (en hun dus inzage zou moeten worden verleend), zijn dienst hemel en aarde zou bewegen om dat gelijk teniet te doen. Dat zegt dan ook weer genoeg over het rechtsstaatsdenken bij de dienst: leuk als het je zo uitkomt, maar verder alleen

maar lastig.

Vereniging Steunpunt Inzage PID-Nijmegen

[Naar boven](#)

[Naar overzicht dit nummer](#)
[Naar Jaargang 1994](#)